

საქართველოს ქვანახშირის მრეწველობის ეკონომიკური განვითარების პარსპექტივები

დავით ლორია
სტუ დოქტორანტი

რეზიუმე

XXI საუკუნეში გრძელდება მსოფლიო მრეწველობის დარგობრივი წარმოებების ზრდა, რამაც, თავის მხრივ, გამოიწვია მოთხოვნილებების მატება ენერგორესურსებზე. ნებისმიერი ქვეყნის და მ. შ. საქართველოს წიაღისეული სიმდიდრეებიდან მნიშვნელოვანია შემდეგი სათბობ-ენერგეტიკული რესურსები: ნავთობი, ქვანახშირი, გაზი, გეოთერმული წყლები, ტორფი და ბიომასა. ამასთან, მნიშვნელოვანია ჰიდრორესურსების, მზისა და ქარის ენერგიის პოტენციალი.

ენერგორესურსებზე წვდომა და მათი ეფექტური გამოყენება არის ნებისმიერი ქვეყნის ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიული საფუძველი და ამასთანვე, საერთაშორისო პრაქტიკაში აღიარებული ნორმა, რომ საკუთარი სათბობ-ენერგეტიკული ნედლეულის მინიმალური ოდენობით წარმოება, მაგალითად საბაზო ენერგეტიკის და სხვა სასიცოცხლო მნიშვნელობის ობიექტების ნაწილობრივი უზრუნველყოფისათვის მაინც, იმპორტირებული საწვავის მიწოდებისაგან დამოუკიდებლად, ნებისმიერი ქვეყნის ენერგოუსაფრთხოების აუცილებელი წინაპირობაა. ამიტომ საქართველოში ქვანახშირის მრეწველობის რეაბილიტაციას და მისი ეფექტური გამოყენებისათვის ხელშეწყობას ეკონომიკურის გარდა პოლიტიკური მნიშვნელობაც ენიჭება.

ქვანახშირის მრეწველობა საქართველოს ინდუსტრიის ერთ-ერთი ტრადიციული და მნიშვნელოვანი დარგია, რომელსაც

განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებისათვის. როგორც ცნობილია ქვანახშირი ამარაგებს შავ მეტალურგიას ტექნოლოგიური სათბობით, ელექტროენერგეტიკას – ენერგეტიკული კონცენტრატით, ხოლო მოსახლეობას – სათბობით.

ცხადია, ასეთ პირობებში, საქართველოს სათბობ-ენერგეტიკული რესურსების, სახელდობრ, ქვანახშირის სამრეწველო პოტენციალის რაციონალური ათვისების მიმართულებების განსაზღვრა მეტად აქტუალური პრობლემაა, რომლის გადაჭრას დიდი სოციალურ-ეკონომიკური მნიშვნელობა აქვს როგორც ცალკეული რეგიონის, ასევე მთელი ქვეყნისათვის.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკა, სათბობ-ენერგეტიკული რესურსები, ქვანახშირი, მარაგები, მრეწველობა.

ძირითადი ტექსტი

საქართველოს რაციონალურ სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებას მნიშვნელოვნად განაპირობებს ადგილობრივი სათბობ-ენერგეტიკული რესურსების რაციონალური და ეფექტიანი ათვისება, რაც ქვეყნის სათბობ-ენერგეტიკული ბალანსის სრულყოფის საშუალებაა, შრომითი რესურსების დასაქმების ზრდის, ინფრასტრუქტურის და მთლიანობაში, სექტორის, რეგიონის და ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების პირობაა. ამასთან, დარგის ეფექტიანი განვითარება წარმოადგენს ერთ-ერთ პერსპექტიულ გზას დამოუკიდებელი ენერგეტიკული ბაზის შესაქმნელად.

აღსანიშნავია, რომ ქვეყნის მასშტაბით საკმაოდ მაღალია მდინარეების სიმძლავრის პოტენციალი (დაახლოებით 135.8 მლრდ კვტ სთ/წელიწადში) და ელექტროენერგიის გამომუშავების ძირითად წყაროს საქართველოში სწორედ ჰიდრორესურსი წარმოადგენს, ასე, მაგალითად, თუ 1990 წლის დასაწყისში ჰესების საშუალო წლიურმა გამომუშავებამ შეადგინა 9.2 მლრდ კვტ სთ, 2012-2018 წლებში მთლიანი გამომუშავება 9.7 მლრდ კვტ სთ-დან 12.2 მლრდ კვტ სთ-მდე გაიზარდა, რაც 25.3 %-იან ზრდას შეადგენს. ხოლო, 2018 წლის მონაცემებით,

ჰესების წილი მთლიან გამომუშავებაში საშუალოდ 81,9 %-ია, თბოლექტროსადგურების 2 საშუალოდ 17,4 %-ი, ხოლო ქარის ენერგიის მოცულობა კი ამ ეტაპზე უმნიშვნელოა (0,7 %) [1,2,3]. დღეისათვის რიგი ახალი ჰესების მშენებლობასთან დაკავშირებით ელექტროენერგიის გამომუშავება რა თქმა უნდა გაიზრდება, თუმცა მნიშვნელოვანია დროის, გარემოს დაცვისა და უსაფრთხოების ფაქტორების გათვალისწინება. ქვეყნის მოთხოვნილებების უზრუნველყოფა საკუთარი ნავთობით და გაზით მიზერულია და სავარაუდოდ, უახლოეს მომავალში მნიშვნელოვანი ზრდა მოსალოდნელი არ არის. ასეთ ვითარებაში საქართველოში ადგილობრივ სათბობ-ენერგეტიკული რესურსებს და ქვანახშირის მრეწველობას, როგორც ერთ-ერთ რესურსებით უზრუნველყოფილ დარგს განსაკუთრებული როლი ენიჭება, რადგან საქართველოში ქვანახშირის ბალანსური (დადასტურებული) მარაგი საკმაოდ დიდია.

ბოლო წლებში საქართველოს მიეცა მნიშვნელოვანი სასტარტო პოზიცია საერთაშორისო ინტეგრაციული პროცესების გათვალისწინებით საფუძველი ჩაუყაროს კონკურენტუნარიან ეროვნულ ინდუსტრიულ კომპლექსს, რისთვისაც მნიშვნელოვანია საკვლევ სფეროში გააზრებული და თანმიმდევრული სტრუქტურული ცვლილებების განხორციელება, რადგან საქართველოს სათბობ-ენერგეტიკულ რესურსებს ქვეყნის ინდუსტრიულ კომპლექსში განვითარების კარგი პერსპექტივები გააჩნიათ.

ასეთ პირობებში საქართველოს სათბობ-ენერგეტიკული რესურსების კლასიფიკაციის და მარაგების, მათი ეფექტიანი ათვისების თანამედროვე ეკონომიკური მდგომარეობის შესწავლა, ტექნიკურ-ტექნოლოგიური და ორგანიზაციულ-ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფისათვის მეცნიერული და პრაქტიკული ღონისძიებების დამუშავება მეტად აქტუალურია, არა მარტო ქვეყნის ინდუსტრიული სექტორის აღორძინებისა და განვითარებისათვის, არამედ მთლიანად ქვეყნის ეკონომიკის აღმავლობისათვის.

საქართველოში აღიარებულია ნახშირის ორი ტიპი, შავი და

მურა ნახშირი, რომელიც გამოიყენება როგორც საწვავი და ენერგორესურსი. საქართველოში არსებული საწვავისა და მინერალური რესურსების სულ 42 აუზიდან, 9 ნახშირისაა, მაგრამ მათგან მხოლოდ 3 არის აღიარებული კომერციული თვალსაზრისით მნიშვნელოვნად (ტყიბული-შაორი და ტყვარჩელი).

ცხრილი 1
საქართველოს ნახშირის მარაგების სახელმწიფო
ბალანსი 2011 წლისათვის [4]

საბადო	მხარე	ტიპი	მარაგები, ათასი ტონა
ბზიფის	აფხაზეთის ა.რ.	ქვანახშირი	835
ტყვარჩელი	აფხაზეთის ა.რ.	ქვანახშირი	19 550
ტყვარჩელი	აფხაზეთის ა.რ.	ქვანახშირი	19 550
ტყვარჩელი- გეჯერი	აფხაზეთის ა.რ.	ქვანახშირი	3 029
მალანი	სამეგრელო ზემო სვანეთი	ქვანახშირი	324
გელათი	იმერეთი	ქვანახშირი	381
ტყიბული-შაორი	იმერეთი	ქვანახშირი	377 970
პახულანი	სამეგრელო ზემო სვანეთი	მურა ნახშირი	4 450
კალანდარის ყელი	კახეთი	მურა ნახშირი	1 943
ვალე-ახალციხე	სამცხე- ჯავახეთი	მურა ნახშირი	75 766
მთლიანად		ქვანახშირი	401 708
მთლიანად		მურა ნახშირი	82 159

ამ დროისთვის საქართველოში მხოლოდ ტყიბული-შაორის საბადოებია ექსპლუატაციაში და შპს „საქნახშირი“ გარკვეულ-ნილად აკმაყოფილებს ადგილობრივი ბაზრის მოთხოვნებს. საქართველოში მთავარი საწარმოები, რომლებიც მოიხმარენ ქვანახშირს სამრეწველო საწვავის სახით არიან ფეროშენადნობთა და ცემენტის ქარხნები. ქვანახშირი ჯერჯერობით არ გამოიყენება ელექტროენერგიის გენერაციისთვის, ამიტომ ის ამჟამად არ არის შეტანილი ქვეყნის ენერგეტიკულ ბალანსში (იხ. ცხრილი 2-3).

სამხრეთ კავკასიაში, საქართველო ერთადერთი ქვეყანაა, რომელიც ფლობს ექსპლუატაციაში არსებულ დადასტურებულ ნახშირის რეზერვებს. მეზობელი ქვეყნებიდან, რუსეთი ითვლება ნახშირის რეზერვების მსოფლიოში მეორე ყველაზე დიდ მფლობელად მსოფლიოს 10 მთავარ ნახშირის მწარმოებელს შორის. თურქეთს ასევე აქვს როგორც ქვანახშირი, ასევე საკმარისზე მეტი მურა (ლიგნიტი) ნახშირის საბადოები, თუმცა ლიგნიტს უმეტესწილად დაბალი სითბური შემცველობა აქვს (ერთ კილოგრამზე 3 000 კილოკალორიაზე ნაკლები (LHV)).

საქართველოში ქვანახშირის მრეწველობა დღიდან მისი აღმოჩენისათვის საუკუნე ნახევრის მანძილზე მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ქვეყნის ეკონომიკაში, ხოლო სათბობ-ენერგეტიკული რესურსების ბალანსში ეჭირა მნიშვნელოვანი წილი. ამ დარგის ფუნქციონირებასთან არის დაკავშირებული თავად ქალაქების ტყიბულის, ტყვარჩელის, ვალეს დაარსება, ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბება, სამთო დარგის სასწავლო-სამეცნიერო კადრების აღზრდა, შესაბამისი პროფილის უმაღლესი სასწავლებლების, საპროექტო და კვლევითი ინსტიტუტების ჩამოყალიბება, რომელთა კედლებში აღზრდილმა უამრავმა კვალიფიცირებულმა პიროვნებებმა შორს გაითქვეს სახელი, შექმნეს ფუნდამენტური შრომები სამთო მეცნიერების დარგში; მე-20 საუკუნის 80-იან წლებში სგ „საქნახშირის“ საწარმოებში დასაქმებული იყო მრავალი ათასი საქართველოს მოქალაქე და რაც მთავარია, საქართველოს გააჩნდა საკუთარი სათბობ-ენერგეტიკული ბაზა, რომელიც უზრუნველყოფდა ქვეყნის ენერგოუსაფრთხოებას.

ცხრილი 2.

ქვანახშირის მოპოვების ლიცენზიით განსაზღვრული ტყიბული-
შაორის რეზერვები 2010 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით
(ათას ტონებში)

აუზი	A	B	C1	A+B+C1	C2	სულ ერთ აუზზე
ე. მინდელის სახელობის	3 591	30 144	14 235	47 970	60	48 030
ა. ძიძიგურის სახელობის	205	1595	738	2 538	2	2 538
სხვა	2	121 988	108 847	230 835	49 746	280 581
სულ	3 796	153 728	123 820	281 344	49 806	331 149

ცხრილი 3.

საერთაშორისო JORC სისტემის შესაბამისად განსაზღვრული
ქვანახშირის რეზერვები 2013 წლის 25 აპრილის მდგომარეობით
(ათას ტონებში)

JORC კატეგორია								სულ	
სავარაუდო		დადასტურებული		გაზომილი		განსაზღვრული			
მ³	ტონა	მ³	ტონა	მ³	ტონა	მ³	ტონა	მ³	ტონა
33	47	64	93	212	306	121	178	431	625
182	234	707	094	368	019	427	954	684	301

*,** წყარო: კომპანია „საქნახშირის“ მასალები.

ცხრილი 4

საქართველოს ქვანახშირის მრეწველობის ძირითადი
ეკონომიკური მაჩვენებლები 2000-2014 წლებში

წლები	მაჩვენებლები			
	მთლიანი ამოღება, ათასი ტ	სამრეწველო პროდუქ- ცია, მლნ ლარი	მომწვავეთა რაოდენობა, კაცი	შრომის ნაყოფიერება, ათასი ლარი
1990	955,0	22,5	5 268	4,3
1995	43,0	0,8	1 889	0,43
2000	5,0	0,5	728	0,42
2005	5,1	2,2	496	4,44
2010	267,0	26,7	1 028	25,97
2014	350,0	36,2	1 539	23,52
2015	305,9	41,0	1 500	27,33
2016	296,5	37,6	1 500	25,07
2017	268,1	33,7	1 500	22,47
2018	137,9	19,7	1 400	14,07

* ცხრილი შედგენილი სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მასა-
ლების მიხედვით.

როგორც შესწავლილი მასალების და ცხრილის 2 ანალი-
ზიდან ჩანს ქვანახშირის მრეწველობა სხვა თანაბარ პირო-
ბებში მნიშვნელოვნად უკეთეს მდგომარეობაში იყო 1958-1991
წლებში, ხოლო შემდგომ წლებში 2 2009 წლამდე, ყველასათ-

ვის კარგად ცნობილმა გარემოებებმა ქვანახშირის მოპოვების სამთო-გეოლოგიური პირობების გართულებასთან ერთად საგრძნობლად შეამცირა ამ რესურსის მოპოვება, განაპირობა დარგის დაქვეითება, მატერიალურ-ტექნიკური და საწარმოო-ტექნიკური ბაზის გაუარესება, წარმოებისა და შრომის ორგანიზაციის მოშლა, პროდუქციის რელიზაციის გართულება და მთელი რიგი ტექნიკურ-ეკონომიკური მაჩვენებლების გაუარესება.

2006 წელს დაარსდა კომპანია „საქნახშირი (ჯი-აი-ჯი ჯგუფი)“, რომელიც ახორციელებდა ქვანახშირის მოპოვებას, გამდიდრებას და რეალიზაციას 2019 წლამდე. სწორედ ამ პერიოდში განხორციელებული საინვესტიციო პროექტების შედეგად „საქნახშირი“ გახდა სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი და ერთ-ერთი გამორჩეული კომპანია საქართველოს ინდუსტრიულ სივრცეში. კომპანიამ შეძლო შახტების რეაბილიტაცია და განაახლა ქვანახშირის მოპოვება ა. ძიდიგურისა და ე. მინდელის სახელობის შახტებში. 2009 წელს ექსპლოატაციაში შევიდა უახლესი ტექნოლოგიებით აღჭურვილი ქვანახშირის გამამდიდრებელი ქარხანა. ქართული ქვანახშირი ჩვენი ქვეყნის ენერგეტიკული უსაფრთხოების თვალსაზრისით, ადგილობრივი რესურსებიდან, თავისი მარაგის მასშტაბისა და მოპოვების გამოცდილებით, ჯერ კიდევ არსებული საინჟინრო-ტექნიკური და სამეცნიერო კადრებით, განსაკუთრებით ყურადსაღებია. ამასთან, 2015 წელს ამოქმედდა 13 მგვტ-იანი ნახშირზე მომუშავე ელექტროსადგური. ბოლო წლების მონაცემებით, დაახლოებით 1 500 მაღაროელი და სხვა პერსონალი იქნა დასაქმებული კომპანიის მიერ. მართალია, საქართველოში ქვანახშირის მოპოვების სამთო-გეოლოგიური პირობები შედარებით რთულია, ხოლო გამდიდრების თვალსაზრისით, ძნელად გასამდიდრებელი და ა.შ., მაგრამ თანამედროვე სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის პირობებში ეს სირთულეები დაძლევადა [5,6].

2019 წლის სექტემბრის თვიდან ტყიბულის ქვანახშირის შახტების მართვა და „საქნახშირის“ 125 მილიონიანი აქტივები ახალ ინვესტორს, ქართველი და უკრაინელი ბიზნესპარტნიო-

რების მიერ დაფუძნებულ კომპანიას 2 „BMG Steel International Trading Company“-ის გადაეცა, რომელიც ვალდებულებას იღებს, „საქნახშირის“ განვითარებაში პირველ ეტაპზე 8 მლნ ლარის ინვესტიცია განა-ხორციელოს, რაც დაკავშირებული იქნება საინვესტიციო პროექტის მომზადებასთან. ქვანახშირის გასაღების ბაზარი ითვალისწინებს ადგილობრივი მოთხოვნების გათვალისწინებას, რათა გამოყენებული იქნას ენერგეტიკულ ნახშირად თბოსადგურში (ახალი 150 მგვტ-იანი თბოსადგურის მშენებლობაში განსაზღვრულია დაახლოებით 100-120 მლნ აშშ დოლარამდე ინვესტიციის ჩადება), რომელმაც უნდა იმუშავოს ქვანახშირზე. ასევე გაითვალისწინება ქართული ნახშირის შავი ზღვის აუზის ქვეყნებში 2 თურქეთსა და უკრაინაში ექსპორტირება [7].

ამასთან, რა თქმა უნდა, მძლავრ ენერგეტიკას, თბოელექტროსადგურებს, მცირე ენერგეტიკას, ენერგიის არატრადიციულ (მზის და ქარის ენერგია, ბიომასა, თერმული წყლები, მეორადი ენერგორესურსები) სახეობებს, თავისი ფუნქციები, უპირატესობები და ნაკლოვნებები აქვს და მათ ერთმანეთი უნდა შეავსონ, სადაც გათვალისწინებული უნდა იქნას ენერგეტიკული უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, დარგში კონკურენტუნარიანი გარემოს შექმნა და სექტორის განვითარება ინოვაციური და მდგრადი განვითარების პრინციპების საფუძველზე.

მიუხედავად მსოფლიოში არსებული გარკვეული პრობლემებისა, რაც წარმოჩინდა ეკოლოგიურობასთან და უსაფრთხოებასთან ერთად, ე. წ. „კორონავირუსის – COVID-19“-ის სახით, 2020 წლის პირველი ნახევრის მანძილზე პირველად ენერგიაში ქვანახშირის წილი ყველაზე დაბალ დონეზე 2 27 %-ით დაეცა ბოლო 16 წლის განმავლობაში, ხოლო ქვანახშირის მოხმარება შემცირდა 0.6 %-ით, რაც გამოწვეული იქნა ეთგო-ის (ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია – OECD/Organization for Economic Co-operation and Development) მოთხოვნის მკვეთრი ვარდნით. ამავე პერიოდში, ნახშირის გლობალური მოთხოვნა ყველაზე მძიმე აღმოჩნდა და თითქმის

8 %-ით დაეცა 2019 წლის პირველ კვარტალთან შედარებით, რაც განაპირობა ზემოხსენებულ გარემოებებთან ერთად ჩინეთის ქვანახშირზე დაფუძნებული ეკონომიკის შემცირებამ, შედარებით იაფი გაზის და განახლებადი ენერგიის მუდმივმა ზრდამ, ასევე ნახშირის ზომიერად სტაბილურმა მოხმარებამ [8,9].

ამის მიუხედავად, ქვანახშირის მრეწველობა თანამედროვე მსოფლიოში ინარჩუნებს ეკონომიკის ბაზისური დარგის ერთ-ერთ ძირითად როლს და ნახშირი კვლავაც აგრძელებს დედამიწაზე ენერგიის მნიშვნელოვანი და უმეტესად პერსპექტიული ენერგიის წყაროს საფუძველს. დღესდღეობით ქვანახშირი ელექტროენერგიის წარმოების ყველაზე მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენს და მსოფლიო ენერგიის 36 %-ზე მეტი სწორედ მასზე მოდის. ამასთან, როგორც ცნობილია ნავთობის მარაგების საკმარისობა განსაზღვრულია – 40 წლით, გაზის – 60 წლით, ხოლო ქვანახშირის კი, – 270 წლით. ქვანახშირის მარაგები განსაკუთრებით დიდია ისეთ ქვეყნებში როგორიცაა აშშ, რომელზეც მოდის მსოფლიო მარაგის (29 %), რუსეთზე – 19 %, ჩინეთზე – 14 %, ინდოეთზე – 7 %, ავსტრალიაზე – 9 %, რომლებზეც მოდის ქვანახშირის მსოფლიო მოპოვების თითქმის 80 %. მსოფლიოში დღესდღეისობით ქვანახშირის ენერგეტიკაზე მოდის 40 %, ჩინეთსა და ინდოეთში – 70-80 %, აშშ – 40 %, გერმანიაში დაახლოებით 50 % [10,11,12].

ზემოაღნიშნული, მსოფლიო ნახშირის მრეწველობაში არსებული მიმდინარე ტენდენციების და განვითარების სტრატეგიების მიმართულებების გათვალისწინება ჩვენი ქვეყნისათვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რადგან ქვეყანა ჩართულია საერთაშორისო ინტეგრაციულ პროცესებში და სრულიად რეალურია ქვანახშირი საქართველოსთვის კვლავ სათბობ-ენერგეტიკული სექტორის მნიშვნელოვან რგოლად იქცეს ისტორიული და თანამედროვე კანონზომიერებების გათვალისწინებით.

მსოფლიოს მოწინავე ნახშირმოპოვებელი ქვეყნების და ჩვენი ქვეყნის ნახშირის მრეწველობის შესწავლილი მდგომარეობიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია ამ დარგის

აღდგენა და განვითარება ეროვნული ეკონომიკის თავისებურებების, მეურნეობრიობის თანამედროვე მოთხოვნათა შესაბამისად, ხოლო სტრატეგიის განსაზღვრა ქვეყნის ენერგეტიკული უსაფრთხოების ჭრილში, სადაც მნიშვნელოვანია დარგში არსებული სამომხმარებლო ბაზრის მოთხოვნები, სოციალური, ეკონომიკური, პოლიტიკური და სხვა ფაქტორების გათვალისწინება. ქვანახშირის მოპოვებისა და მოხმარების თანამედროვე ეკოლოგიურად უსაფრთხო ტექნოლოგიების გამოყენებამ უნდა უზრუნველყოს ელექტროენერგეტიკა ენერგეტიკული კონცენტრატით, ხოლო შავი მეტალურგია – ტექნოლოგიური სათბობით. ამასთან, შესაძლებელია ქართული ქვანახშირის საყოფაცხოვრებო დანიშნულების თვალსაზრისითაც გამოყენება, რისთვისაც მნიშვნელოვანია გაიზარდოს გეოლოგიურ-საძიებო სამუშაოები საბადოთა დაზვერვის საიმედოობისა და კომპლექსურობის ამაღლების და ტყიბულ-შაორის ქვანახშირის საბადოს დამუშავების ტექნოლოგიური სქემის სრულყოფა; ამასთან, მომავალში, ამ დარგის სანედლეულო ბაზის ანალიზს საფუძვლად სწორედ კომპლექსური მიდგომა უნდა დაედოს, სადაც მნიშვნელოვანია შეფასდეს არა მხოლოდ ქვანახშირის მარაგი, არამედ ყველა მისი თანამდევი კომპონენტიც, რადგან როგორც ცნობილია ხშირად ქვანახშირის საბადოების დამუშავებისას გვხვდება ისეთი ქანებიც, რომლებიც ვარგისია მშენებლობისათვის, მეტალურგიული, ქიმიური და მრეწველობის სხვა დარგებისათვის [13,14,15]. ამ თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია დარგში გამოყენებული ტექნიკურ-ტექნოლოგიური საშუალებების და ორგანიზაციულ-მმართველობითი მეთოდების სრულყოფა, რათა მინიმუმამდე შემცირდეს საბადოებზე რთული სამთო-გეოლოგიური პირობების მავნე ზეგავლენა და დანაკარგები, მოხდეს საბადოს ეფექტიანი და რაციონალური ათვისება, რაც მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს ქვანახშირის მოპოვების ტექნიკურ-ეკონომიკურ მაჩვენებლებს, აამაღლებს როგორც რეგიონის და ასევე, მთლიანად ქვეყნის კონკურენტუნარიანობას და სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობას.

დასკვნა

XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან ქვეყნის ეკონომიკის ნგრევის პროცესმა, ტრადიციული კავშირების მოშლამ ნეგატიური ზემოქმედება მოახდინა ქვანახშირის მრეწველობის პროდუქციის გამოშვებაზე, მისი მატერიალური ბაზის სრულყოფასა და განვითარებაზე. მაშინ, როცა თანამედროვე პირობებში ქვეყანას ესაჭიროება სტაბილური ენერგეტიკული დამოუკიდებელი სისტემის ჩამოყალიბება, ხოლო ტერიტორია საკმაოდ მდიდარია ამ წიაღისეულის სამრეწველო მარაგით.

მსოფლიოს მოწინავე ნახშირმომპოვებელი ქვეყნების და ჩვენი ქვეყნის ქვანახშირის მრეწველობის შესწავლილი მდგომარეობიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვანად მიგვაჩნია ამ დარგის განვითარება ეროვნული ეკონომიკის თავისებურებების, მეურნეობრიობის თანამედროვე მოთხოვნათა შესაბამისად, ხოლო სტრატეგიის განსაზღვრა ქვეყნის ენერგეტიკული უსაფრთხოების ჭრილში, სადაც მნიშვნელოვანია დარგში არსებული სამომხმარებლო ბაზრის მოთხოვნები, სოციალური, ეკონომიკური, ეკოლოგიური, პოლიტიკური და სხვა ფაქტორების გათვალისწინება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. საქართველოს ენერგეტიკული ბალანსი. სტატისტიკური პუბლიკაცია, თბილისი, 2019, 57 გვ.
2. <http://www.eiec.gov.ge/თქმქი/ქქქქქი.aspx>
3. <https://factcheck.ge/ka/story/38195-გქქქქქქქ-თქ-არა-ახალ-ქქქქქი-მქქქქქქქ?fbclid=IwAR2nVY82fBKJugYYoBY96vSQybV1SpKe8PAJUnYQ8gFY2gSG-Q3feQ7yxQAO>
4. ა. თვალჭრელიძე, ა. სილაგაძე, გ. ქეშელაშვილი, დ. გეგია. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამა. „ნეკერი“, თბილისი, 2011. გვ. 29-64.
5. დ. ჩომახიძე, მ. ბასილაძე. ქვანახშირის მრეწველობის მდგომარეობა საქართველოში დღესდღეობით და მისი განვითარების ზოგადი კონცეფცია. „სამთო ჟურნალი“, № 2(39),

თბილისი, 2017. გვ. 13-16.

6. გ. ლოზჯანიძე, გ. ტაბატაძე, გ. ნანიტაშვილი. სამთო-სამრეწველო კლასტერების ფორმირების პოტენციალის აქტუალური ასპექტები იმერეთის რეგიონში, „სამთო ჟურნალი“, № 1(40), თბილისი, 2020. გვ. 53-56.

7. <https://bm.ge/ka/article/vin-gaxda-saqnaxshiris-axali-mflobeli---interview-steel-international-trading-company-s-menejer-tan/41011>

8. <https://neftegaz.ru/news/ecology/554395-povorotnyy-moment-mirovoy-energetiki-pandemiya-covid-19-usilila-stremlenie-bp-k-0-voy-emissii-uglero/>

9. https://www.ugmk.com/analytics/surveys_major_markets/coal/

10. <https://mining-media.ru/ru/article/ekonomicheskoe-sostoyaniye-i-perspektivy-bp-statisticheskii-obzor-mirovoy-energetiki-2020-69-ye-izdaniye>

11. bp Statistical Review of World Energy 2020. Statistical Review of World Energy 2020, 69-th edition. 2020, 68 p.

12. Афанасьева М.В. Мировой угольный комплекс: динамика, сценарии и перспективы развития. Институт энергетической стратегии (ГУ ИЭС), 2013, с. 56.

13. გ. მაჩაიძე, გ. ლოზჯანიძე, ა. ტაველიშვილი, დ. ლორია. ტყიბულ-შაორის ქვანახშირის საბადოს დამუშავების პრობლემები და მისი განვითარების პერსპექტივები. „სამთო ჟურნალი“, № 2), თბილისი, 2017. გვ. 16-20.

14. Дзидзигури А.А. Бетанели К.П. и др. Минеральные ресурсы Грузии и проблемы их рациональной разработки. „Мецниереба“, Тбилиси, 1991. 279 с.

REFERENCES:

1. National Statistics Office of Georgia. Georgia's energy balance. Statistical Publication, Tbilisi, 2019, 57 p.

2. <http://www.eiec.gov.ge/თქმუბი/მეგრია.aspx>

3. <https://factcheck.ge/ka/story/38195-გვჭირდება-თუ-არა-ახალი-ჰესების-მშენებლობა?fbclid=IwAR2nVY82fBKJugYY>

oBY96vSQybV1SpKe8PAJUUnYQ8gFY2gSG-Q3feQ7yxQA0

4. A. Tvalchrelidze, A. Silagadze, G. Keshelashvili, D. Gegia. Georgian Socio-Economic Development Program. „Nekeri“, Tbilisi, 2011, p. 29-64. 5.

5.D. Chomakhidze, M. Basiladze. The state of the coal industry in Georgia today and the general concept of its development. „Mining Magazine“, # 2 (39), Tbilisi, 2017, p. 13-16.

6.G. Lobjanidze, G. Tabatadze, G. Nanitashvili. Current aspects of the potential for mining-industrial clusters formation in the Imereti region, „Mining Magazine“, # 1 (40), Tbilisi, 2020. p. 53-56.

7.<https://bm.ge/ka/article/vin-gaxda-saqnaxshiris-axali-mflobeli--interview-steel-international-trading-company-s-menejertan/41011>

8.<https://neftegaz.ru/news/ecology/554395-povorotnyy-moment-mirovoy-energetiki-pandemiya-covid-19-usilila-stremlenie-bp-k-0-voy-emissii-uglero/>

9.https://www.ugmk.com/analytics/surveys_major_markets/coal/

10.<https://mining-media.ru/ru/article/ekonomicheskoe/14678-globalnyj-rynok-uglya-sostoyaniye-i-perspektivy>

11.bp Statistical Review of World Energy 2020. Statistical Review of World Energy 2020, 69-th edition. 2020, 68 p.

12.Afanasyeva M. B. Peace corner complex: dynamics, scenarios and development perspectives. Institute of Energy Strategies (GU IJS), 2013, p. 56.

13.G. Machaidze, G. Lobjanidze, A. Tavelishvili, D. Loria. Problems of Tkibul-Shaori coal

mine and development perspectives. „Mining Magazine“, № 2, Tbilisi, 2017, p. 16-20.

14. Dzidziguri A.A. Bethaneli K.P. et al. Mineral resources of Georgia and the problems of their rational development. „Metsniereba“, Tbilisi, 1991, 279 p.

ECONOMIC DEVELOPMENT PERSPECTIVES OF COAL INDUSTRY OF GEORGIA

Davit Loria

PhD Student of GTU

RESUME

Since the 90s of the twentieth century, the process of collapse of the country's economy, the breakdown of traditional ties has had a negative impact on the output of the coal industry, on the improvement and development of its material base. While in modern conditions the country needs to establish a stable independent energy system, and the area is quite rich in industrial reserves of this mineral.

Given the study of the world's leading coal-producing countries and our country's coal industry, we consider it important to develop this field in accordance with the peculiarities of the national economy, the modern requirements of agriculture. Moreover, much attention should be paid to defining the strategy in the context of the energy security of the country, where it is important to take into account the requirements of the consumer market in the field, social, economic, environmental, political and other factors.

Key words: Economy, Fuel-Energy Resources, Coal, Reserves, Industry.